КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО МІЖПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

CONCEPTUAL BASIS OF PSYCHOLOGICAL PROVISION OF PROFESSIONAL ESTABLISHMENT OF SOCIAL SPECIALISTS TO INTERPROFESSIONAL INTERACTION

З метою розкриття теоретико-методологічних аспектів проблеми психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії у дослідженні було здійснено узагальнення питань професійної підготовки майбутніх професіоналів до діяльності у соціальній сфері.

Запропоновано структурно-функціональну модель підготовки фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії та визначено зміст і конфігурацію її складників, зокрема: структурно-змістового складника (мотиваційно-аксіологічного компонента, компетентнісно-креативного компонента, особистісно-рефлексивного компонента); технологічно-процесуального складника (професійно-мотиваційного етапу, когнітивно-світоглядного етапу, креативно-діяльнісного етапу, рефлексивно-творчого етапу); моніторингово-корективного складника.

Окреслення багатограних наукових підходів до професійної підготовки майбутніх соціальних працівників дало змогу не лише спрогнозувати результати освітнього процесу у межах розв'язання проблеми розвитку професіоналізму майбутніх фахівців соціальної сфери, а й виявити оптимальні шляхи забезпечення високого рівня їх готовності до професійної діяльності й міжпрофесійної взаємодії, зокрема побудувати організаційно-методологічну модель дослідження психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії, яка включає такі площини: теоретико-практичну, методичну, емпіричну та моделювання.

Визначено методологію психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії. Методологічні засади сприяли виявленню оптимальних методів соціальної роботи: загальні (філософські); загальнонаукові; спеціальні (специфічні) – методи соціальної діагностики, профілактики, соціальної реабілітації, соціального контролю, соціально-економічні, педагогічні, психологічні та соціологічні.

Ключові слова: професійне становлення, професійна готовність, фахівці

соціальної сфери, міжпрофесійна взаємодія, організаційно-методологічна модель.

In order to reveal the theoretical and methodological aspects of the problem of psychological support for the professional development of social sphere professionals to interprofessional interaction in the study, generalization of the issues of professional training of future professionals to activities in the social sphere was made.

The structural-functional model of preparation of social sphere specialists for interprofessional interaction is proposed and the content and configuration of its components are determined, in particular: structural-semantic component (motivational-axiological component, competence-creative component, personality-reflexive component); technological-procedural component (professional-motivational stage, cognitive-outlook stage, creative-activity stage, reflexive-creative stage); monitoring and correction component.

Outlining multifaceted scientific approaches to the professional training of future social workers allowed not only to predict the results of the educational process within the framework of solving the problem of professionalism of future specialists in the social sphere, but also to identify the optimal ways of ensuring a high level of their readiness for professional activity and interprofessional interaction – methodological model of research of psychological support of professional formation of specialists of social sphere to the city and professional interaction, which includes the following areas: theoretical, practical, methodological, empirical and modeling.

The methodology of psychological support of professional development of social sphere specialists to interprofessional interaction is defined. Methodological principles contributed to the identification of optimal methods of social work: general (philosophical); general scientific; special (specific) methods of social diagnostics, prevention, social rehabilitation, social control, socio-economic, pedagogical, psychological and sociological.

Key words: professional formation, professional readiness, specialists of social sphere, interprofessional interaction, interaction-methodological model.

УДК 378.011.3-051:364.43

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.12-1.34>

Раєвська Я.М.

к.психол.н., доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, докторантка Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Постановка проблеми. Професійне становлення фахівців соціальної сфери – це складне багатокomпонентне утворення, що передбачає розгляд його як процесу, який динамічно розгортається та передбачає визначення етапів і засобів, та як системи, що потребує виокремлення певних елементів,

їхніх зв'язків та взаємовпливу з метою одержання запланованих результатів.

Професійна діяльність особистості фахівця у сфері соціальної роботи залежить від специфіки і виду роботи (професійна практика чи академічна дисципліна), що має власні теорії соціальної роботи, засновані на більш широ-

кому спектрі гуманітарних знань, з одного боку, та місцевих знаннях – з іншого. Варто при цьому зазначити, що цілісної ґрунтовної концепції соціально-психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери, зокрема до міжпрофесійної взаємодії, в Україні ще не розроблено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями професіоналізації майбутніх фахівців займалися як зарубіжні (А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), так і вітчизняні (Г. Абрамова, О. Бондаренко, М. Боришевський, Л. Бурлачук, Н. Зубалій, Н. Коломінський, С. Максименко, В. Моргун, В. Татенко, Т. Титаренко, М. Савчин, В. Панок, Н. Чепелева, Т. Яценко тощо) науковці. Особливості формування майбутніх фахівців для соціальних закладів у системі забезпечення особистісно-професійних якостей становлення фахівців соціальної сфери досліджувались у роботах О. Безпалько, О. Дубасенюк, І. Зверєвої, Л. Міщик, А. Капської, І. Козубовської, О. Карпенко, Л. Міщик, В. Поліщук та ін. Специфіку підготовки до виконання певних професійних функцій з різними категоріями клієнтів вивчали С. Архипова, О. Білоліпцева, В. Бочарова, М. Васильєва, М. Галагузова, Л. Гуслякова, О. Лісовець, Г. Локарева, М. Лукашевич, М. Малькова, Ю. Мацкевич, П. Павленко, С. Пащенко, А. Первушина, Л. Пундик, С. Харченко, Є. Холостова, І. Фірсова, З. Фалинська, Р. Чубук.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття концептуальних положень психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії.

Методи дослідження. На різних етапах наукового пошуку були використані такі методи дослідження: 1) теоретичного аналізу (історіографічного, порівняльного, ретроспективного) з метою виявлення й обґрунтування концепцій розвитку і становлення соціальної роботи як наукового напрямку та розкриття її основних практичних аспектів і структури діяльності соціального працівника; вивчення й аналізу наукових джерел вітчизняних і зарубіжних дослідників з філософії, соціології, психології і педагогіки щодо досліджуваного питання, що дало змогу порівняти різні точки зору на проблему, що вивчається, та визначитися з базовими для дослідження положеннями; синтезу, узагальнення, систематизації, що слугували засобом для обґрунтування змісту підготовки, вибору інноваційних технологій підготовки майбутніх спеціалістів соціальної сфери до реалізації ідеї міжпрофесійної взаємодії в професійній діяльності; моделювання психолого-педагогічних умов з метою перевірки теоретичних положень дослідження; 2) прогностичні (експертні оцінки, узагальнення

незалежних характеристик, моделювання) з метою обґрунтування моделі професійної діяльності соціального працівника і розробки моделі професійної підготовки фахівців соціальної сфери; 3) обсерваційні (пряме й опосередковане спостереження, включене, довготривале фіксоване спостереження) з метою виявлення особливостей діяльності фахівців соціальної роботи в різних ситуаціях; 4) діагностичні (рейтинг, бесіди, інтерв'ювання, анкетування, тестування) сприяють пошуку і розробці шляхів професійно орієнтованого навчання з урахуванням розвитку ініціативності, гнучкості та позитивної мотивації кожного студента.

Алгоритми розв'язання дослідницьких завдань базуються на основних принципах проектування: наукового обґрунтування; соціальної доцільності та цілевідповідності (відповідність очікуваних результатів нормативним (ціннісним) цілям суспільного розвитку); відповідності змін, що проєктуються, фізіологічній, психічній і соціальній природі людини; комплексності, інтегративності, співставлення різних видів моделей; реалістичності і можливості для реалізації (адекватна постановка цілей, опора на наявні соціальні ресурси).

Результати дослідження. Будь-який фахівець виступає як соціальна постать певного соціуму. У зв'язку з цим особистість фахівця має розглядатися не лише в діяльнісному, а й соціально-психолого-індивідуальному плані, тобто як суб'єкт соціального буття, професійної діяльності та індивідуальної життєдіяльності [2].

Варто зазначити, що вплив професійної діяльності на професійне становлення та згодом і на професійний розвиток особистості фахівця перебувають у нерозривному зв'язку з розвитком особистості як суб'єкта професійної діяльності протягом здобуття професійної освіти та наступної фахової діяльності. Цей аспект є принциповим, оскільки не особистість визначає фахову діяльність і не фахова діяльність визначає особистість, а суб'єкт професійно-фахової діяльності знаходить оптимальне співвідношення її зовнішньої (показники ефективної професійно-фахової діяльності, критерії та показники її оцінювання як суб'єкта професійної діяльності) та внутрішньої (ставлення, цінності, готовність, умотивованість, особистісний смисл, професійні перспективи тощо як суб'єкта соціального буття та професійної діяльності) детермінацій, стандартизації фахової діяльності та необхідності творчості в ній, регламентації та нормативності посадових компетенцій фахівця та творчої природи особистості [3; 6].

У процесі теоретичного дослідження виявлені основні закономірності, зокрема взаємозв'язок соціальних процесів, соціальної

політики та соціальної роботи; вирішення соціальної проблеми диктується потребами та інтересами клієнтів; зміст, форми і методи соціальної роботи зумовлюються характером проблем індивіда, групи, спільноти; залежність результату соціальної роботи від професійної компетентності й особистісних якостей фахівця, вибір пріоритетів соціальної роботи, створення умов для самозабезпечення, саморозвитку клієнта. Водночас окреслені закономірності слугували методологічною передумовою визначення принципів соціальної роботи, що поділяються на такі групи: соціально-політичні; організаційні; соціально-психолого-педагогічні; специфічні (гуманізму, незалежності, клієнтоцентризму, опори, толерантності, конфіденційності, максимізації).

Методологічні засади сприяли виявленню оптимальних методів соціальної роботи: 1) загальних (філософських); 2) загальнонаукових; 3) спеціальних (специфічних) – методів соціальної діагностики, профілактики, соціальної реабілітації, соціального контролю, соціально-економічних, педагогічних, психологічних та соціологічних.

До характерних складників методичного забезпечення віднесено: навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін (нормативна частина визначається відповідним державним стандартом освіти, а вибіркова частина визначається вищим навчальним закладом), програми навчальної, виробничої практики, підручники та навчальні посібники, інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін, контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу, методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проєктів (робіт). Інші характеристики навчального процесу визначає викладач, кафедра, а також заклад вищої освіти.

Аналіз теоретичних положень дав нам змогу стверджувати, що міжпрофесійна взаємодія є категорією, що відображає процеси впливу різних суб'єктів один на одного, взаємну зумовленість їхніх вчинків і соціальних орієнтацій, зміну системи потреб, внутрішньоіндивідуальних характеристик, а також міжособистісних зв'язків, які виникають у ході цієї взаємодії. Міжпрофесійна взаємодія полягає не тільки в обміні інформацією, але й організації спільних дій, які допомагають партнерам реалізувати деяку спільну для них діяльність.

Теорії міжпрофесійної взаємодії представляють її як матеріальний процес, що

супроводжується передачею матерії, руху й інформації: як співпрацю, спільну діяльність, співпереживання, спілкування.

Розмаїття підходів до визначення і структури взаємодії привели до висновку, що міжпрофесійна взаємодія як соціально-психологічна категорія є інтегруючим чинником, який об'єднує частини в цілісний процес безпосереднього або опосередкованого взаємовпливу об'єктів (суб'єктів), що породжує їх взаємну зумовленість і зв'язок.

Міжпрофесійна взаємодія – це цілеспрямований, соціально зумовлений, динамічний процес безпосереднього або опосередкованого одночасного впливу суб'єктів один на одного в результаті виконання певної професійної діяльності за спрямовуючої ролі суб'єкта, що володіє сукупністю теоретичної та практичної підготовки, метою якого є реалізація змісту професійної діяльності одного і задоволення потреб іншого. Міжпрофесійна взаємодія – це функціональна взаємодія, що має діловий характер і відрізняється від міжособистісної взаємодії. Вона сприяє досягненню індивідуальних цілей кожного та мети спільної трудової діяльності за умов високого рівня усвідомленості та позитивного емоційного фону.

Особливості міжпрофесійної взаємодії полягають в тому, що:

- партнер у міжпрофесійній взаємодії завжди виступає як особистість, значуща для суб'єкта;
- учасникам взаємодії притаманне добре взаєморозуміння в питаннях справи;
- головним завданням міжпрофесійної взаємодії виступає продуктивна співпраця [4].

Проблема міжпрофесійної взаємодії має відносно самостійний зміст, вона конкретизує взаємозв'язки особистості і професії, виявляє ті фактори, що опосередковують відносини індивідів у професійній діяльності. Ефективність її визначається перш за все сформованістю людини як особистості, як суб'єкта діяльності, пізнання, спілкування. Це, своєю чергою, передбачає, що формування людини як суб'єкта міжпрофесійної взаємодії має тривалий характер, зумовлений специфічними особливостями професіогенезу [4].

Практична реалізація науково-методичного та технологічного забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери у процесі багатоступеневої фахової підготовки зумовлює поетапність та варіативність опанування майбутніми фахівцями такої галузі навчальних дисциплін професійного спрямування та необхідність вдосконалення програмно-методичного забезпечення процесу на основі вихідних положень Болонської системи. Це дає змогу збагатити, модернізувати зміст соціально-освітніх процесів, удо-

сконалювати освітні технології підготовки сучасного фахівця соціальної сфери.

Нами запропоновано структурно-функціональну модель підготовки фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії та визначено зміст і конфігурацію її складників.

1. *Структурно-змістовий складник* системи розкриває зміст структурних компонентів готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії як стійкої інтегративної особистісно-професійної здатності, що ґрунтується на сформованих мотиваційних, теоретичних і практичних цінностях, значущих особистісно-професійних якостях фахівця й виявляється в активній творчій соціально-педагогічній діяльності з урахуванням професійної специфіки. Така готовність характеризується єдністю взаємопов'язаних компонентів:

- мотиваційно-аксіологічний компонент готовності відображає наявність: стійкої професійної спрямованості майбутніх фахівців на діяльність з міжпрофесійної взаємодії на ґрунті усвідомлення її значущості, власної місії у забезпеченні процесів розвитку особистості, соціальної групи, суспільства; стійкої системи цінностей у майбутніх соціальних працівників, установки на формування міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери;

- компетентісно-креативний компонент визначається сформованістю в майбутніх фахівців професійних компетенцій – системи знань (методологічних, теоретичних, технологічно-методичних) і вмінь (інтелектуально-дослідницьких, конструктивно-прогностичних, інформаційно-гностичних, навчально-методичних, рефлексивно-корекційних, комунікативно-стимулювальних, організаційно-управлінських), необхідних для професійної діяльності, до професійної творчості, активності в професійному самовиявленні під час навчання у виші;

- особистісно-рефлексивний компонент характеризується сформованістю значущих особистісно-професійних якостей (гуманістичної спрямованості, відповідальності, креативності, ініціативності, комунікативності, стійкої особистісно-соціальної та фасилітувальної професійної позиції тощо) фахівця, розвиненістю стратегічного мислення, здатністю до професійної рефлексії.

Саме на формування зазначених структурних компонентів готовності майбутнього фахівця спрямовується програмно-змістове і навчально-методичне забезпечення зазначеної системи.

2. *Технологічно-процесуальний складник* системи представлено технологією підготовки майбутніх фахівців до міжпрофесійної взаємодії (з етапами: професійно-мотиваційним, когнітивно-світоглядним, креативно-діяльним, рефлексивно-самотворчим), навчально-

методичним інструментарієм забезпечення процесу такої підготовки у різних видах діяльності студентів, педагогічними умовами, що зумовлюють її ефективність, зокрема:

- професійно-мотиваційний етап технології спрямовано на: формування стійкої професійної спрямованості студентів на міжпрофесійну взаємодію фахівця соціальної сфери, системи цінностей і мотивів, стійкого інтересу до вирішення проблеми міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери засобами соціально-педагогічної діяльності; розвиток стратегічного мислення фахівців; формування дієвої установки на здобуття професійних знань і вмінь; здобуття майбутніми фахівцями первинного досвіду діяльності зі стимулювання міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери у складних життєвих обставинах під час волонтерської діяльності;

- когнітивно-світоглядний етап технології націлено на опанування майбутніми фахівцями системи теоретичних, технологічних, методичних знань, необхідних для здійснення такої діяльності, способами, прийомами, технологіями соціально-виховної, просвітницької, превентивної, корекційної, реабілітаційної діяльності в контексті міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін; поглиблення професійного світогляду, зміцнення системи цінностей і переконань; формування стійкої особистісно-соціальної й фасилітувальної професійної позиції студентів;

- креативно-діяльним етап має на меті розвиток системи професійних умінь і здобуття студентами досвіду діяльності з міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери в процесі практичної, науково-дослідної, громадсько-виховної, волонтерської діяльності; розвиток їхньої здатності до професійної творчості як важливої умови ефективності соціально-педагогічної діяльності, формування установки на професійно-творче вдосконалення;

- рефлексивно-творчий етап технології орієнтовано на: поглиблення, узагальнення й систематизацію, творче застосування знань і вдосконалення професійних умінь, вироблених на попередніх етапах; формування здатності розробляти й реалізовувати цілісну систему соціально-педагогічної діяльності з міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери з урахуванням їх специфіки; залучення студентів до активної пошукової, творчої, науково-дослідницької діяльності з метою розробки і реалізації власних програм і проектів, створення соціальної реклами для стимулювання міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери; подальший розвиток стратегічного мислення й формування стійкої рефлексивної позиції студентів як здатності до рефлексивного осмислення дійсності, спроможності до

передбачення й прогнозування, самооцінки власної готовності до професійної діяльності в контексті дослідження, визначення перспектив подальшої роботи в цьому напрямі; екстеріоризацію професійно-творчих досягнень студентів.

3. *Моніторингово-корегувальний складник* системи забезпечує постійний моніторинг, самомоніторинг і корегування (у разі необхідності) процесу формування готовності майбутніх фахівців до міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери за визначеними критеріями (мотиваційно-ціннісним, компетентісно-творчим, особистісно-оцінним), показниками та рівнями. При цьому показниками мотиваційно-ціннісного критерію є: стійка професійна спрямованість на соціально-педагогічну діяльність, ціннісне ставлення до професійної підготовки до міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери.

Показниками компетентісно-творчого критерію є: повнота й характер засвоєння системи методологічних, теоретичних і технологічно-методичних знань, необхідних для успішної міжпрофесійної взаємодії фахівця соціальної сфери; сформованість системи вмінь (загально-педагогічних і спеціальних) здійснювати професійну діяльність у контексті міжпрофесійної взаємодії, характер вияву професійної творчості, активність у професійному самовиявленні. Особистісно-оцінний критерій визначається: характером виявлення значущих особистісно-професійних якостей, сформованістю стратегічного мислення, прагнення до професійного самовдосконалення на основі рефлексивно-оцінної діяльності, самооцінку студентів щодо сформованості в них відповідної готовності [5].

Досліджувана готовність виявляється на високому (продуктивному), середньому (реконструктивно-трансляційному) й низькому (елементарно-репродуктивному) рівнях. При цьому саме високий рівень готовності уможливорює ефективність соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп й відображає вихід самих фахівців на рівень розвитку і саморозвитку (духовно-морального, особистісно-соціального, професійно-творчого).

Своєрідним регулятором якості процесу навчання виступають методологічні принципи цілісності, розвитку, відповідності, збереження, що дають змогу одночасно вирішувати важливі теоретичні питання подальшого моделювання професійної діяльності. Визначені принципи зумовили технологічний рівень методичного забезпечення соціальної роботи, а вони, своєю чергою, потребували окреслення методів соціальної роботи, що сприймаються у дослідженні як способи, сукупність прийомів і операцій.

З огляду на приналежність і співвіднесеність з різними галузями наук, їх можна поділити на: економічні, правові, політичні, соціологічні, медико-соціальні, управлінські тощо. При цьому метод у соціальній роботі виконує подвійну роль, оскільки він виступає як спосіб, шлях пізнання і застосування знань, що дає змогу стверджувати: під методом соціальної роботи ми мали на увазі спосіб організації соціальної роботи, що сприяє досягненню оптимального результату і забезпечує позитивні зрушення в розвитку об'єкта (суб'єкта) соціальної діяльності.

При цьому з урахуванням інтерпретаційної природи методологічного підходу дослідження базовим елементом є метод проєктів, через використання якого відбувається реалізація принципу міжпредметних зв'язків, що сприяє розвитку всіх структурних компонентів професійної компетентності (змістових, процесуальних, мотиваційних), а отже, забезпечує її успішне формування. Саме використання зазначеного методу дає можливість розглядати створення прообразу бажаного об'єкта, явища чи процесу з використанням спеціально відібраних методик і ланкою, що утворює зв'язки між прогнозуванням і плануванням шляхів досягнення цілей навчально-виховного процесу. Такий підхід спрямований на розвиток у студентів критичного мислення, вмінь самостійно здобувати та конструювати свої знання, усвідомлювати важливість набутих знань та вмінь для подальшого використання їх у процесі навчання та майбутній професійній діяльності, що є необхідними умовами для формування їхньої професійної компетентності.

Організаційно-методологічну модель дослідження психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії подано на рис. 1.

Теоретико-методологічні та практичні аспекти дослідження вказують на поетапний розвиток вироблених суспільно та професійно значущих пріоритетів для осмислення сутності й особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери та розкриття наукових підходів до вивчення цього процесу; вони базуються на комплексному використанні сучасних наукових підходів, що дають змогу виробити цілісні й переконливі уявлення про професійну підготовку соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу як про процес і результат соціальної освіти; розширюють визначення його понятійної системи, сприяють з'ясуванню статусу і професіоналізму соціального працівника як суб'єкта соціальної сфери та змісту, структури й педагогічного управління процесом його професійного становлення. Розглядаючи ці твердження

Рис. 1. Організаційно-методологічна модель дослідження психологічного забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії

Складено автором

як концептуальні, ми можемо говорити, що наше дослідження ґрунтується на виявленні феноменології професійної освіти та її педагогічних можливостей у процесі підготовки студентів до професійної соціальної роботи, розробці структурно-функціональної моделі, її організації в єдності цільових, змістових, технологічних, методичних та організаційних складників.

Висновки і пропозиції. Саме такий підхід є, на нашу думку, методологічно обґрунтованим, оскільки особистість фахівця і його діяльність усвідомлюються, сприймаються і досліджуються у комплексі. Однак при цьому слід враховувати, що особистість не підпорядковується діяльності, а свідомо визначає її цілі, зміст, методи, технології, засоби та результат, а за потреби вносить до них певні корективи. У зв'язку з цим варто говорити про індивідуальний стиль професійної діяльності, отримання такого результату, що відповідає суб'єктним очікуванням конкретного фахівця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности. *Психологический журнал*, 1984. Т. 5, № 5, с. 63–70.
2. Балахтар В.В. Психологія особистості фахівця із соціальної роботи : монографія. Київ : Талком, 2008. 384 с.
3. Орешета Ю.В. Фахівці із соціальної роботи як ключові суб'єкти сфери соціальної роботи. *Грані*, 2014. № 11, С. 124–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2014_11_25 //.
4. Раєвська Я.М. Структурно-функціональний підхід до міжпрофесійної взаємодії в системі соціальної роботи. *«Інтернаука»*, № 15, 2019. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2019-15-5303>.
5. Раєвська Я.М. Психологічне забезпечення професійного становлення фахівців соціальної сфери до міжпрофесійної взаємодії: організаційно-методологічний аспект. *Теорія і практика сучасної психології*. Вип. 6. Т. 1. С. 153–157. 2019.
6. Холостова Е.И. Социальная работа. 3-е изд. Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2006.